

Ks. Tomasz Rakoczy, *Publiczne stowarzyszenia wiernych w Kodeksie Prawa Kanonicznego z 1983 roku*, Gniezno 2010, ss. 425

Publikacja ks. Rakoczego stanowi w polskiej nauce prawa kanonicznego duże *novum*, gdyż brakuje w tej nauce nie tylko monografii, ale także artykułów na temat publicznych stowarzyszeń wiernych jako instytucji kanonicznych, w szczególności w odniesieniu do Magisterium Soboru Watykańskiego II oraz kościelnego porządku prawnego zawartego w Kodeksie Prawa Kanonicznego z 1983 roku.

Recenzowana, stosunkowo obszerna, publikacja naukowa składa się ze wstępu, trzech części (podzielonych na rozdziały), zakończenia, wykazu skrótów oraz bibliografii, która została podzielona na źródła oraz literaturę.

Wstęp do sukcesywnych rozważań naukowych podkreśla, że zaistnienie stowarzyszeń publicznych oraz dotyczące ich unormowania należy zawdzięczać dwóm fenomenom: pierwszym z nich było uznanie prawa wiernych do stowarzyszania się, które bazuje na prawie naturalnym oraz powołaniu chrześcijańskim; natomiast drugi fenomen stanowi stworzenie koncepcji publicznych osób prawnych, które podejmują swoje działania w imieniu Kościoła oraz na podstawie misji udzielonej przez hierarchię (s. 5). W dalszej części wstępu powyższe rozróżnienie pozwoliło autorowi publikacji na wyrażenie następującej uwagi: „opracowanie podejmujące analizę stowarzyszenia publicznego od strony tych dwóch zagadnień jest szczególnie cenne. Do tej pory nie powstało takie ujęcie w literaturze prawa kanonicznego” (s. 7). Sukcesywnie analizowane wprowadzenie wskazuje na opracowania obcojęzyczne przedmiotu badań, wymienia trzy sympozja na temat stowarzyszeń wiernych oraz powszechnie uznane komentarze do Kodeksu Prawa Kanonicznego z 1983 r., jak również głównych znawców problematyki wraz z uwagą, że „autor nie znalazł w tej dziedzinie ani jednego opracowania w literaturze polskiej” (s. 9). Wskazując z kolei na metody naukowe podkreślił, że metodą wiodącą jest metoda dogmatycznoprawna, natomiast pomocniczo została także wykorzystana metoda historycznoprawna oraz metoda teologiczno-prawna (s. 9 n.). Wstęp do pracy omawia także wewnętrzny podział publikacji.

Część pierwsza monografii „Kształtowanie się prawa wiernych do stowarzyszania się” (s. 11–78) obejmuje dwa rozdziały: pierwszy pt. „Charakterystyka unormowań prawnych stowarzyszeń wiernych od początków chrześcijaństwa do KPK z 1917” (s. 15–25) oraz drugi pt. „Wskazania doktrynalne Soboru Watykańskiego II na kształtowanie się idei prawa wiernych do stowarzyszania się i ich prawna aplikacja w KPK 1983” (s. 27–78). Podsumowując bardzo krótkie historyczne spojrzenie na rozwój stowarzyszeń wiernych w Kościele, autor zauważa, że głównym oraz jedynym animatorem życia kościelnego pozostaje hierarchia kościelna, która dawała wiernym możliwość zrzeszania się w stowarzyszeniach w różnego rodzaju zakonach, bractwach oraz pobożnych związkach (por. s. 25).

Część druga monografii ks. Rakoczego, zatytułowana „Stowarzyszenia publiczne wiernych jako struktury prawa publicznego” (s. 79–135) obejmuje trzy rozdziały zatytułowane następująco: „Prawo publiczne i prywatne w kanonistyce” (s. 81–92), „Racje utworzenia stowarzyszeń publicznych” (s. 93–106), „Kanoniczne kategorie stowarzyszeń publicznych” (s. 107–135).

Część trzecia publikacji nosi tytuł „Struktura i funkcjonowanie publicznych stowarzyszeń wiernych” (s. 137–390) i obejmuje sześć rozdziałów: „Elementy konstytutywne stowarzyszenia publicznego” (s. 139–208), „Rodzaje stowarzyszeń publicznych” (s. 209–246), „Członkowie stowarzyszeń” (s. 247–287), „Zarząd stowarzyszenia publicznego” (s. 289–311), „Rola zwierzchnia hierarchii” (s. 313–352), „Zasady funkcjonowania stowarzyszenia publicznego” (s. 353–390). Jest to najobszerniejsza część monografii, którą charakteryzuje bardzo dokładna, wręcz szczegółowa analiza wyodrębnionych problematyk.

Pracę kończy Zakończenie, na które składa się osiemnaście punktów – jest to synteza monografii, a zarazem są to wnioski z przeprowadzonych badań. Ostatni z nich, n. 18, próba zdefiniowania przez autora publicznego stowarzyszenia wiernych (zob. s. 398), podaje następujące określenie analizowanej instytucji: „Stowarzyszenie publiczne jest stowarzyszeniem współkonstytuowanym w równym stopniu przez wiernych, działających na podstawie prawa fundamentalnego, i przez odpowiedni autorytet hierarchiczny, który je eryguje”. Powyższa definicja – jak wskazuje sam autor – akcentuje dwa wymiary stowarzyszenia publicznego, tj. element stowarzyszeniowy oraz hierarchiczny.

Konkludując, należy stwierdzić, że mamy do czynienia z interesującą oraz fachową monografią z zakresu prawa kanonicznego, aczkolwiek przedstawienie oraz realizacja wybranego tematu jest mało dynamiczna.

Ks. Tomasz Rozkrut
Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie